

ABD'DEKİ TÜRK TOPLUMUNUN TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Türkler'in önemi her geçen gün artıyor. ABD'deki Türk diasporasının etkinliği bir nevi Türk Dış Politikasındaki önemli parametreleri de belirlemek durumunda kalıyor. Her şeyden evvel Türk diasporasının Amerika'da diğer ülkelerden çok daha fazla önemli olmasını ele almak lazım.

Prof. Dr. Burak Küntay

NEDEN AMERİKA?

Amerika Birleşik Devletleri 20. yüzyılın başından itibaren dünyanın en büyük hegemonu olma noktasında ilerledi. Birinci Cihan Harbi sonrası çıktığı dünya siyaset sahnesi, İkinci Cihan Harbi'yle beraber tüm dünyada ABD'nin öneminin anlaşılmasına sebep oldu. Savaşın bitişiyle Soğuk Savaş döneminin temel iki kutuplu dünyasında, batı dünyasının lideri ve kapitalist ekonomilerin öncüsü konumuna geldi. Özellikle Soğuk Savaş'ın bitmesiyle beraber artık dünyanın tek hegemon güç dönemi başlamıştı. ABD'yi bu kadar güçlü kılan unsurlar, Türk dünyasının etkisi açısından da önemli. Her şeyden evvel, dünyadaki ülkelerin ekseriyeti döviz rezervlerinin hala çok büyük bir kısmının dolar olduğunu düşündüğümüzde, para birimi gücü en önde gelir. Ekonomik güç demiyorum. Para birimi gücü. Doların sahibi olmak, piyasaları belirlemek demek.

Bir döneme kadar en büyük petrol ithalatçısı olan Amerika, kaya gazı süreci sonrası bugün en büyük ihracatçı ülkelerden biri konumunda. Dünya silah üretiminin ve teknolojik donanımların ekseriyetinin merkezi Amerika. Savunma sanayi dışı teknolojinin icat merkezi Silikon Vadisi California. Milyonlarca insanı etkisine alan,

1 Prof. Dr. Burak Küntay, Beykoz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi.

dünyanın en büyük halkla ilişkiler ve iletişim unsuru olan Hollywood, Los Angeles, California. Dünya finans merkezi Manhattan, New York. Dünya eğlence, tatil ve emlak piyasalarını domine eden merkez Florida. Amerika'nın bunlar gibi birçok farklı alanda ekonomik büyüklüğe, doğal olarak siyasi güce sahip olduğu nokta sayabiliriz.

KİTLELER VE FİNANS

Bu büyük ekonomik güç; bilhassa da tek hegemon kaldığı Soğuk Savaş sonrasında teknolojik ve ekonomik avantajlarını siyasi bir güç olmaya başarılı bir şekilde dönüştürdü. Tam bu noktada Amerika Birleşik Devletleri'nin federal veya eyalet bazlı bütün karar alıcıları Amerika seçim sisteminin de sağlamış olduğu yapısallıkla halkın siyaset üzerindeki karar alma mekanizmalarına etkisini birçok ülkeye göre daha çok arttırıyor. Amerika Birleşik Devletleri'nde her iki senede bir yapılan seçimlerle birçok federal ve eyalet pozisyonlarına yöneticiler seçiliyor. Bu yöneticiler seçilirken onların siyasi başarısını temellendirdikleri iki önemli unsur var. Birincisi; kampanya finansmanı, ikincisi ise; belli bir seçim bölgesinde yoğunlaşmış aynı seçmen davranışı ile hareket eden kitlelerin oyunu alabilme yetisi. İkinci noktadan açıklamaya başladığımızda ve örneklerle şekillendirdiğimizde Amerikan siyasi sistemindeki diasporaların önemini daha net görmekteyiz.

Amerika Birleşik Devletleri'nde bilhassa bütçesel konularda karar alma yetkisine sahip olan kongrenin Temsilciler Meclisi tarafı, her iki senede bir seçimlere gitmekte. ABD'de Temsilciler Meclisi üyelerinin eyaletlerin nüfuslarına göre ayrılmış dar seçim bölgelerinden seçildiğini unutmamak gerekir. Bu bize net bir şekilde seçim bölgelerinde herhangi bir etnik grubun yoğunlaşmış olarak yaşadığını ve kitlesel oy kullanma ile seçilecek Temsilciler Meclisi üyesini direkt etkilediğini unutmamalıyız. Amerika Birleşik Devleti'nde Türklerin yoğun olarak yaşadığı eyaletler; New York, New Jersey, Florida gibi eyaletler olmakla beraber, hiçbir seçim bölgesinde seçim neticelerini direkt etkileyecek kadar yoğun bir Türk seçmen olmadığını görmekteyiz. Ancak Türkiye'nin karşısında yer alan ve yıllardır Türkiye aleyhinde propaganda yapmayı kendilerine bir numaralı görev olarak gören Ermeni ve Rum lobileri için bu durumun tam tersi söylenebilir. Örnek vermek gerekirse uzun yıllar Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi sözcülüğü yapmış Nancy Pelosi'nin Ermeni toplumunun yoğun yaşadığı ve kitlesel olarak aynı yönde oy kullandıkları California eyaletindeki Pelosi'nin seçim bölgesi sadece bir örnektir. Florida, Massachusetts, Michigan, California, Ohio, New York ve New Jersey gibi eyaletlerde yoğunlaşmış olan Ermeni ve Rum nüfusu gerek Temsilciler Meclisi gerek Senato seçimlerinde çok önemli rol oynarlar.

Uzun yıllar kendilerini destekleyen Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senatörler bulabilmesinin yanı sıra, bu lobilerin kendi içlerinden de çıkarmış oldukları Ermeni veya Rum asıllı valiler, Temsilciler Meclisi üyeleri, Senatörler, Bakanlar, hatta Başkan Yardımcıları görmek mümkündür. Türk toplumu ise; hala federal bir ofise güçlü bir seçilmiş kişi çıkartamamıştır.

İfade ettiğim gibi bir diğer önemli unsur ise kampanya finansmanıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Ermeni ve Rum toplumunun iş dünyasında sanat, sosyal hayat, bilim, teknoloji ve daha birçok alanda sahip oldukları önemli pozisyonlar ve ekonomik güç federal seçimlerde adayların kampanya finansmanlarını birbir etkilemiştir. Kampanya finansmanını direkt etkileyen bu gruplar zaman içerisinde etkinliklerini çok daha fazla arttırmışlardır. Gerek kampanya finansmanlarına etki edebilecek direkt güç; gerekse de seçim bölgelerine yoğunlaşmış nüfus Ermeni ve Rum toplumunu sayıdan da ziyade stratejik bir noktaya getirmiş ve federal bir göreve talip her adayın ilgi odağı olmayı başarmıştır.

Buna karşı Türk toplumunun, dağınık bir şekilde herhangi bir seçim bölgesine direkt etki edemeyecek şekilde yaşıyor olması ve koordinasyonsuz hedefsiz bir seçmen davranışı ile hareket etmesi adaylar için Türk toplumunu kitle olmaktan çıkartmıştır.

Osmanlı topraklarında Amerika'ya göç etmeye başlayan Türkler; Ermeni ve Yunanlılara göre daha eski demek hata olmaz. Ancak Kurtuluş Savaşı sürecinde yaşananlar Millî Mücadele'de ülkesine destek vermek için Türkiye'ye geri gelen vatandaşlarımız ile birinci tersine göç dalgası olmuştur. Büyük Depresyon sırasındaki ikinci göç dalgası ise; ABD'deki Türk nüfusunu, Ermeni ve Rum toplumunun gerisinde bırakmıştır. 1960'larda yeniden başlayan göç dalgasına rağmen Türk toplumunun Ermeni ve Rum toplumuna göre nüfusu, seçim bölgelerine yoğunlaşması ve ekonomik gücü halen geridedir.

Büyükelçi Şükrü Elekdağ döneminde temelleri atılan, 90'larda Büyükelçi Nüzhet Kandemir ile organizasyonu daha bir üst noktalara gelen Türk toplumunu organizasyon ve bir seçmen kitlesi olma hareketi 2000'lerin sonuna doğru sekteye uğramaya başlamıştır. Türk toplumundaki ideolojik farklılıklar Türk dış politikasını çok ilgilendiren konularda koordinasyonsuz çalışmalar Türkiye karşısındaki lobileri daha etkin kılmıştır. 2000'lerin sonlarına doğru kuvvetlenmeye başlayan, nüfus olarak çok fazla olmasalar bile siyasi olarak önemli lobi faaliyetleri yapan PKK türevi Türkiye karşıtı terör örgütü lobileri gitgide destek bulmuştur. Bu terör örgütlerine 2010'larda FETÖ'nün de eklenmesi ile Türkiye karşısındaki şer cephesi ve etkisi artmıştır. Yıllar yılı Türkiye aleyhinde neşriyat yapan ve her alanda en büyük hedefleri Türkiye karşıtlığı olan Ermeni ve Rum diasporasına 2000'lerden sonra terör örgütü türevleri de eklenince Amerikan siyasetinde Türkiye karşıtlığı artmaya başlamıştır.

Son yıllarda yaşadığımız S400 krizinden Rahip Brunson meselesine, F16'lardan F35'lere birçok konuda Türk-Amerikan ilişkilerinin bu noktaya gelmesinin ve gerginliğin bu seviyeye çıkmasının iki önemli boyutu vardır. Birincisi şüphesiz uluslararası ilişkiler ve çıkar çatışması boyutu. Bu başlı başına devletler arası ilişkiler ile alakalı bir mesele. Ama hiç küçümsenemeyecek diğer etken ise; Amerika'daki Türkiye karşıtı grupların ABD siyasetinde Türkiye'yi destekleyecek

seçmenlerden çok daha etkin halde olmasıdır. Bu konuların çözümüne dair rota bellidir.

Türkiye Cumhuriyeti devlet olarak ancak belli konulara müdahil olup uluslararası ilişkiler boyutundaki meselelerde aktör olarak rol alabilir. Devlet resmi olarak lobicilik ve halkla ilişkiler için para harcayabilir. Türk Devleti'nin veya herhangi başka bir devletin Amerikan seçimlerinde aday olan kişilerin seçim kampanyalarına para yardımı yapması, destek olması, ya da seçmen davranışını etkilemesi hem kanunen hem de yapısal olarak mümkün değildir. Oysaki ABD'de yaşayan Türk toplumunun üzerine çok büyük görevler düşmektedir. Öncelikle bütün siyasi ideolojileri ve siyasi farklılıkları bir kenara bırakıp, ortak bir seçmen davranışı oluşturulmalıdır.

"ABD'de yaşayan Türkler günümüzde birçok açıdan dünyanın en büyük etki gücüne sahip ülkesinde yaşamaktadırlar."

Türkiye'nin dış politikası ile paralel ve ulusal çıkarlarla bağlantılı kitlesel bir düzende hareket edilmelidir. 90'larda her eyalette bir ya da iki adet olan Türk-Amerikan dernekleri 2000'lerde sayısız hale gelmeye başlamıştır. Bu bir avantaj değil, organizasyon ve kitlesel hareket noktasında bir dezavantaja dönüşmüştür. Federal adayların seçim kampanyalarına direkt bağışlar yapmaktansa oluşturulacak

Türk PAC'leri ile (Political Action Committee) daha organize bağışlar yapıp kitlesel etki yaratılmalıdır. Kongredeki oylamalar öncesi her eyaletin dernekleri, bölgelerini temsil eden seçilmişlere anayasal hakları olan siyasi baskıyı uygulamalıdır. Üniversiteler, düşünce kuruluşları kitlesel yayın organlarında çok daha etkin, organize ve güçlü bir şekilde Türk toplumu temsil edilmelidir. Türk toplumu, Türkiye ile iyi ilişkiler kurma arzusunda olan Amerikan siyasetini etkileyebilecek güçteki farklı dini etnik ve etki grupları ile ilişkilerini geliştirmelidir.

Netice itibariyle ABD'de yaşayan Türkler günümüzde birçok açıdan dünyanın en büyük etki gücüne sahip ülkesinde yaşamaktadırlar. Birçok ülkenin aksine Amerika'da yaşayan ve ABD vatandaşı olan Türklerin uluslararası ilişkilere, Türk-Amerikan ilişkilerinin geleceğine yapabilecekleri etki düşünülenin çok daha ötesindedir.